

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

YTTRANDE
2026-03-26

Ärendenummer
NV-26-011014

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian Tillfälliga undantag från fridlysningsbestämmelser vid omhändertagande av stormskadad skog (KN2026/00535)

Sammanfattning

Naturvårdsverket delar bilden av de svårigheter som skogsägare möter i arbetet med att ta omhand stormskadad skog. Vi bedömer, liksom promemorian, att åtgärder för att underlätta situationen är motiverade.

Naturvårdsverket anser dock att förslaget är alltför generellt utformat och kan medföra att större arealer avverkas än vad som är nödvändigt. Naturvårdsverket ser positivt på ett förslag till ny bilaga 4 men bedömer att listan bör revideras så att den bättre speglar de ekologiska förutsättningar som råder inom de områden där undantaget tillåts. Naturvårdsverket ser också möjlighet att införa en presumtion för att åtgärderna kan tillåtas *för arter som har gynnsam bevarandestatus*. Tillsynsmyndigheten (Skogsstyrelsen eller länsstyrelsen) kan ges möjlighet att pröva frågan om åtgärdens påverkan på de aktuella arternas gynnsamma bevarandestatus. En ytterligare möjlighet är att införa tillfälliga bestämmelser som anger att ärenden om artskyddsdispens av det slag som nu är aktuella ska hanteras i snabbspår hos länsstyrelsen.

Naturvårdsverkets ställningstagande och skäl

3. Tidsbegränsade undantag från förbuden i fridlysningsbestämmelserna för att ta om hand stormskadad skog

Naturvårdsverket har invändningar mot delar av förslagen och bedömer att de i sin nuvarande utformning kan vara problematiska i förhållande till EU-rätten, se motivering under avsnitt 3.2.

Om förslagen ändå ska genomföras är det enligt Naturvårdsverket av stor vikt att författningstexten formuleras så att det inte är tillåtet med mer omfattande undantag än nödvändigt. Detta kan exempelvis göras genom att hänsynskrävande biotoper inte får omfattas av undantaget. Naturvårdsverket bedömer att utformningen av författningsförslagen kan leda till att även stora arealer av skog som är opåverkade av stormarna kommer att kunna avverkas inom ramen för undantaget.

3.1 Samtliga nationellt fridlysta arter undantas

Mot bakgrund av den otillräckliga status som den biologiska mångfalden i skogen befinner sig i anser Naturvårdsverket inte att ett generellt undantag avseende alla de nationellt fridlysta arterna är lämpligt.¹ Undantaget är dock möjligt att genomföra ur ett rättsligt perspektiv. Om förslaget ska genomföras bör det av författningstexten framgå att verksamhetsutövare minst ska visa tillräcklig hänsyn till de artförekomster som redan är kända inom det aktuella området.

3.2 Merparten av arter med EU-baserad fridlysning undantas

Undantaget försvårar inte upprätthållande av en gynnsam bevarandestatus eller en tillfredställande nivå

Naturvårdsverket bedömer att de angivna avverkningsåtgärderna kan komma att påverka flertalet fridlysta arter. Förslaget innebär att åtgärderna godtas inom ramen för ett generellt undantag utan en reell prövning av åtgärdens påverkan på de aktuella arternas gynnsamma bevarandestatus. Mot denna bakgrund finner Naturvårdsverket att förslaget i sin nuvarande utformning inte är förenlig med EU-rätten.²

Naturvårdsverket konstaterar att det i många fall inte kommer finnas någon vetenskap om vilka arter som finns i området och hur dessa kommer påverkas. Av förslaget framgår att verksamhetsutövare inte heller behöver ta hänsyn till redan kända artförekomster vid prövningen, förutom för arter som anges i den nya bilagan 4. Om förslaget ska genomföras bör det av författningstexten framgå att verksamhetsutövare minst ska visa tillräcklig hänsyn till de artförekomster som redan är kända inom det aktuella området.

Naturvårdsverket ser positivt på ett förslag till ny bilaga 4 men bedömer att listan bör revideras så att undantaget inte gäller för de fågelarter som kan påverkas negativt av skogsbruksåtgärder och som inte har en gynnsam bevarandestatus på lokal eller regional nivå inom de geografiska områden som undantaget omfattar. Urvalet i bilaga 4 speglar enligt Naturvårdsverket inte de ekologiska förutsättningar som råder inom de områden där undantaget tillåts. Alla de arter som valts är inte sådana som kommer att påverkas negativt av skogsbruksåtgärder. Det finns däremot många andra fågelarter i de berörda kommunerna som inte ingår, men där en skogsbruksåtgärd beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, kan medföra en negativ påverkan på artens lokala eller regionala populationsnivå. Exempel på sådana arter som häckar och födosöker i skogsmiljöer i de aktuella kommunerna är talltita, tofsmes, tretåig hackspett, gråspett, spillkråka, lavskrika och pärluggla. Ingen av dessa arter har en tillfredställande nivå på nationell nivå och har en vikande populationstrend i de aktuella områdena. Naturvårdsverket bedömer preliminärt att bilaga 4 bör totalt omfatta ca 20–30 arter.

Naturvårdsverket har samma invändning som för fåglar avseende de arter som skyddas i 4 a och 7 §§ artskyddsförordningen.

¹ Rapport 2022/12 Levande skogar, Fördjupad utvärdering 2023 ([2022-12. Levande skogar. Fördjupad utvärdering 2023](#)).

² EU-domstolen har i ett mål underkänt ett artskyddsförbud som baserades på en förteckning över arter eftersom förteckningen inte överensstämde med direktivets listor. I samma mål underkändes även dispensregler som innebar en avsaknad av en prövning av om arternas gynnsamma bevarandestatus skulle bibehållas (Jfr EU-domstolens avgörande C-508/04).

Andra avgränsningar av undantaget

Naturvårdsverket konstaterar att det föreslagna undantaget medför att det inte kommer finnas vetskap om vilka arter som har påverkats av undantaget. Rapporteringsskyldigheten enligt artikel 16.2 och 16.3 i art- och habitatdirektivet ska innefatta uppgifter om vilka arter som berörs av meddelade dispenser.

Tillsyn för att kontrollera förutsättningar för undantag är uppfyllda

För att förslaget skulle bli förenligt med EU-rätten bedömer Naturvårdsverket att tillsynsmyndigheten (Skogsstyrelsen eller länsstyrelsen) kan ges möjlighet att pröva frågan om åtgärdens påverkan på de aktuella arternas gynnsamma bevarandestatus. Detta behöver framgå direkt av författningsförslaget.

Tillsynsmyndigheten bör ges behörighet att bedöma rekvisiten *annan lämplig lösning* eller *om gynnsam bevarandestatus kan upprätthållas* inom ramen för 12:6-samrådet. Så som författningsförslagen är utformade kan tillsynsmyndigheten enligt Naturvårdsverket endast bedöma om åtgärden behövs för att omhänderta skog som har skadats till följd av de angivna väderhändelserna.

Naturvårdsverket bedömer att författningsförslaget inte på ett tillräckligt tydligt sätt gör det möjligt för tillsynsmyndigheten att ingripa om en enskild skogsbruksåtgärd som omfattas av undantaget riskerar att påverka en arts bevarandestatus negativt. Det beror på att artskyddsförordningen enligt svensk rätt fungerar som en precisering av 2 kap. miljöbalken (se MÖD 2013:13). Det är tänkbart att vissa mindre ingripande försiktighetsmått kan ställas enligt 2 kap. miljöbalken, så länge som uttaget av det stormfällda virket ändå kan göras.

Naturvårdsverket ser också möjlighet att införa en presumtion för att åtgärderna kan tillåtas *för arter som har gynnsam bevarandestatus*. Det förutsätter dock att det införs en begränsning av hur opåverkade skogar får avverkas enligt bestämmelsen och att tillsynsmyndigheten i författningstexten ges behörighet att pröva frågan om gynnsam bevarandestatus.

Eftersom förslaget innebär att inget enskilt beslut avseende artskyddsfrågan kommer att fattas, saknas möjlighet till reell överprövning av förenlighet med EU-rätten. Naturvårdsverket bedömer att detta kan strida mot Århuskonventionen.

En ytterligare möjlighet är att införa tillfälliga bestämmelser som anger att ärenden om artskyddsdispens av det slag som nu är aktuella ska hanteras i snabbspår hos länsstyrelsen. Till exempel med innebörden att ärendena ska avgöras inom en visst fastslagen tid. Detta bör i så fall förenas med ett tillfälligt ökat och riktat anslag för berörda länsstyrelser.

4. Ikraftträdandebestämmelser

Mot bakgrund av de motiv som redovisas för tidsbegränsningen, påverkan av förslaget på skyddade arter och det förhållandet att förslaget i sin nuvarande utformning inte är förenligt med EU-rätten, anser Naturvårdsverket att förslagets tidsbegränsning är allt för väl tilltagen. Ett något senare omhändertagande av virket kan utifrån kapacitetsskäl enligt Naturvårdsverket vara motiverat. Även granbarkborreangreppen kan få större areell omfattning om virket ligger kvar under en längre tidsperiod. Vid en proportionalitetsbedömning bör, om förslaget antas, enligt Naturvårdsverket undantaget upphöra att gälla senast vid årsskiftet 2026/2027. Detta för att inte undantaget ska fortsätta gälla även nästkommande

häckningssäsong eller påverka andra arter mer än nödvändigt i en känslig period på året.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Maria Ohlman efter föredragning av avdelningschefen Marie Uhrwing.

Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit enhetschefen Kerstin Åstrand, miljöjuristerna Olof Ekström och Lena Lidmark samt handläggarna Annemay Ek, Helene Lindahl och Lars-Olof Sarenmark.

För Naturvårdsverket

Maria Ohlman

Marie Uhrwing

Kopia till:
kn.nm@regeringskansliet.se